

ЗМІСТ

ПРЕССЛУЖБА МОН УКРАЇНИ ІНФОРМУЄ	3
СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
Тетяна Димань. Актуальні проблеми змішаного навчання у системі вищої освіти	7
Сергій Колотуха, Наталія Гвоздей. Перспективи розвитку дистанційного навчання при викладанні економічних дисциплін	19
Людмила Медвідь. Інноваційна діяльність викладача у вищому навчальному закладі	26
ВІЗИТНА КАРТКА	
Олена Шуст. Білоцерківський національний аграрний університет	47
ЗАПРОШУЄМО ДО ДИСКУСІЇ	
Петро Масляк. Національна ідея та політична географія	50
Валерій Швець. Початок. Альтернативний погляд на Другу світову війну	58
Сергій Виткалов, Володимир Виткалов. Галузь культури і вища школа: пошук взаємодії в умовах трансформації	69
СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА	
Марія Клепар, Олександра Сагайдак. Концептуальний орієнтир щодо формування майбутнього фахівця-міжнародника крізь призму досвіду підготовки дипломатичних кадрів початку ХХІ ст.	76
Ярослав Кравченко. Сучасні проблеми формування фахових компетентностей при підготовці графічних дизайнерів в Україні	84

Оксана Возняк. Інтеграція хімічної номенклатури, класифікації неорганічних сполук та англійських термінів і конструкцій у неформальній освіті з використанням опорних схем 93

Вища освіта і наука: огляд періодичних видань..... 114

Головний редактор — К.М. Левківський

Редакційна колегія: К.С. Абдієв (Казахстан); В.П. Андрущенко; В.Д. Базилевич; В.І. Бондар; Л.В. Губерський; Т.-Л. Деордіца; Р.О. Додонов; М.Б. Євтух; Т.О. Коломоєць; А.Є. Конверський; В.Г. Кремень; А.І. Кузьмінський; В.І. Кушерець; І.Ф. Надольний; І.Ф. Прокопенко; В.Я. Тацій; О.Л. Шевнюк; В.С. Щербина

Над випуском працювали: В.П. Розумний, Ю.М. Слуцька — відповідальний секретар, Ю.М. Полулященко, Л.С. Кулешова, І.А. Олійник

На першій сторінці обкладинки — студенти та викладачі Білоцерківського національного аграрного університету.

Індекс журналу в каталозі передплатних видань України: 21876

Журнал "Вища школа" внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт з педагогіки (Постанова президії ВАК України від 22.12.2010 № 1-05/8) та філософії (Постанова президії ВАК України від 01.07.2010 № 1-05/5) на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук.

Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України. Свідоцтво КВ № 25004-14944Р від 27.09.2021. Усі права застережено. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції. Редакція не обов'язково поділяє думку автора. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв та іншої інформації несуть автори публікацій. Відповідальність за зміст рекламних оголошень несе рекламодавець.

Журнал поширюється лише за передплатою. Авторський примірник можна придбати у книгарні "Абзац", тел.: (044) 581-15-68, попередньо його замовивши.

Адреса редакції: 01054, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.

Тел.: (044) 272-42-91; факс: (044) 234-23-36.

E-mail: slutska@society.kiev.ua **http:** www.znannia.com.ua

Видавець — Видавництво "Знання", 01054, м. Київ, вул. Стрілецька, 28

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3596 від 05.10.2009 р.

Підписано до друку 27.09.2022. Формат 70x100 1/16.

Папір офс. № 1. Друк офс. Гарнітура Academy.

Ум. друк. арк. 11,2. Обл.-вид. арк. 11,2. Наклад 450 пр. Зам. №

УДК 378:008

Сергій Виткалов

Професор кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, доктор культурології

Володимир Виткалов

Завідувач кафедри івент-індустрій, культурології та музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету, кандидат педагогічних наук, професор

ГАЛУЗЬ КУЛЬТУРИ І ВИЩА ШКОЛА: ПОШУК ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ (полемічні нотатки)

Виявляється проблемний ряд в організації сучасної соціально-культурної практики, що складається в галузі, та надаються пропозиції стосовно ролі вищої школи у цьому процесі, зокрема акцентується на підготовці фахівця з фундаментальною освітою, широким світобаченням, який і формуватиме коло однодумців, оскільки малоосвічена людина не здатна акумулювати навколо себе будь-яку інформацію. Наголошується на необхідності законодавчого закріплення ролі неформальної освіти, здатної допомогти у вирішенні багатьох окреслених проблем.

Ключові слова: *трансформаційні процеси в суспільстві, вища школа, неформальна освіта, проблемний ряд.*

Трансформаційні зміни в суспільстві розгортаються нині й по усій управлінській вертикалі. І в зв'язку з цим не лише органи центральної влади мають перейматися означеними питаннями, але й численні структури на місцях, тобто в регіонах, також повинні знайти себе та взяти на себе відповідальність і запропонувати власний варіант включення до цих програм. Інша справа, що трансформаційні процеси не завжди відповідають очікуванням певних соціально-демографічних груп через повільну зміну усталених стереотипів поведінки, форм проведення вільного часу чи інших, притаманних конкретній

людині сегментів. І прогнозований результат, у разі реалізації згаданих програм, має бути позитивним чи принаймні таким, що відповідатиме основним параметрам стимульованих державних реформ. Це реалізовується в регіонах і становить основний зміст запропонованого матеріалу.

Мета статті — виявити проблемний ряд трансформаційних процесів у галузі культури та визначити роль вищої школи в їх реалізації.

З урахуванням ситуації, що складається в регіонах, можна передбачити й зміну ставлення до багатьох аспектів як організації соціокультурної діяльності, так і ролі традиційних форм чи структур, котрі чимало років цю діяльність організовували. Йдеться про мережу сучасних клубних закладів та мережу методичних центрів в особі районного будинку культури й обласного центру народної творчості.

І якщо сьогодні методичні органи на місцях, до прикладу — у Рівному, Ужгороді чи Луцьку, вже поступово змінюють свої назви на фактично ту, яка й відповідає ідеї започаткованих реформ (Центр культури, дозвілля, музейної практики, як це започатковано на Рівненщині), то, відповідно, має відбутися зміна як їх наявної структури, так і можливих форм діяльності, а головне — з'явитися відповідний кадровий потенціал, здатний це реалізувати, та фінансування, потрібне для забезпечення реформування галузі. Надія ж лише на організаційно-фінансову підтримку територіальних громад, як і створення спеціальних відділів фандрайзингу в структурі традиційних управлінь культури і туризму, — справа майже безперспективна. У територіальних громад є безліч інших, на думку їхніх керівників (які до цього займалися бізнесом чи політикою або продовжують це робити й надалі), проблем, у принципі також актуальних, однак культурного сегмента там немає. Він, на їхню думку, з'явиться лише тоді, коли будуть вирішені всі інші питання! Адже стиль мислення управлінців низового рівня фактично не змінився, незважаючи на докорінну трансформацію держави та ціннісних орієнтацій значної кількості її громадян).

І хоча названі вище структури за своєю організаційною сутністю фактично лише гіпотетично розширили можливі форми впливу, не змінюючись у принципі за функціональним призначенням, їхня ефективність має бути кращою вже хоча б тому, що об'єднуюватиме під одним дахом фахівців багатьох напрямів соціокультурної та побутової сфер, тобто гіпотетично покращить кадровий потенціал, який, за належної його організації і спрямування, з урахуванням обмеженості території його функціонування, можна використовувати не лише за призначенням, але й поступово розширювати його функції, спираючись на соціальну активність та інші чинники, з нею пов'язані.

Якщо районні центри культури та дозвілля поступово трансформуються у структури з ширшим сальдо впливу на потенційну діяльність, охоплюючи своїм впливом клуб, музей, бібліотеку, заклади побуту, які надаватимуть також традиційні послуги, та інші структури, наявні в районах, то мають іма-

нентно змінитися і зміст та напрями освітньої практики навчальних закладів різних освітньо-кваліфікаційних рівнів.

А для цього таким навчальним закладам потрібно активніше співпрацювати з громадами, вивчаючи їхні потреби, адже останні й мають стати основним замовником професійних кадрів. Хоча натхненники такої трансформації мали б пам'ятати, що на регіональному рівні чимало років більш-менш ефективно функціонує мережа закладів так званого соціокультурного побуту, що надає певні традиційні послуги місцевому населенню, і передавати її у нові конгломерати, трансформовані з клубів, мабуть, не зовсім ефективно, оскільки потрібно змінювати чимало традиційних форм, зокрема і психологічне сприйняття цих новотворів. Та й з кадрами працівників колишньої соціально-побутової сфери також потрібно буде щось робити.

Але в будь-якому випадку випускники Освітньої програми спеціальності 028 “Менеджмент соціокультурної діяльності” найбільше відповідатимуть цьому напрямку суспільної трансформації. Тому постійні контакти зі стейкхолдерами, внесення змін до освітніх програм, як і опитування здобувачів вищої освіти та керівників територіальних громад, даватимуть ефективну інформацію для реагування на потреби місцевого населення.

Водночас потрібно пам'ятати, що вища школа чи вища освіта як її складова — це ґрунтовні, чи, краще б сказати, фундаментальні знання, які хоча й потребують значно частішого поповнення, ніж це було ще років 20-30 тому, утім і вони мають стати лише базою для майбутньої трансформації, на ґрунті якої людина, навчаючись упродовж життя, буде здатна самостійно нароцувати власний інтелектуальний потенціал, необхідний їй для ефективної життєдіяльності. Іншими словами, недоцільно постійно “удосконалювати” навчальні плани лише тому, що потреби населення зростають. Потреби будуть змінюватися й надалі, згідно з відомим класичним економічним законом, на те вони й потреби. Але задовольняти кожну таку потребу має не вищий навчальний заклад в особі його випускника, перетворюючи навчальний процес на поле безкінечного, а головне — безрезультатного експерименту, постійно змінюючи згадані плани, а фундаментальна базова освіта, носії якої враховують ментальність населення, ціннісно-орієнтаційний його ряд, специфіку функціонування надзвичайно глибокої регіональної культурної практики тощо та, маючи навички (технології) поширення цієї інформації, на цій підставі можуть запропонувати найбільш ефективні в конкретній локації форми, спираючись на наведене вище. Усе це як складові фундаментальної базової освіти мають поглиблювати систему різноманітних курсів, безліч зразків неформальної освіти, юридично вмотивованих чи затверджених у вигляді відповідних рейтингів, кваліфікаційних характеристик, підсумків проходження підвищення кваліфікації тощо, котрі б надавали алгоритм, тобто форму роботи з конкретною спільнотою. Вони й повинні стати засобом “швидкого реагування” на цей процес, тобто потреби галузі (населення). А належна фінансова винагорода

за якісно виконану роботу і відфільтрує професіональний корпус фахівців за своїми критеріями та постійно актуалізуватиме спектр пропонованих засобів чи послуг.

Адже вже сьогодні переважна більшість професорсько-викладацького складу в українських регіональних ЗВО переймається лише постійним внесенням змін до навчальних планів і робочих програм, а також протоколів засідань кафедри, де це має бути відображено; переукладанням численних угод про співпрацю; виявленням рейтингів НПП, їх академічної мобільності, згідно з черговою вказівкою відділів ліцензування та акредитації чи деканатів, як “провідників” цих відділів, про врахування у навчальному процесі гендерного чинника, інклюзії, міжрегіональних чи міжнародних зв’язків, європейської орієнтації, національної безпеки, святково-обрядового календаря, запитів національних меншин, програми “безбар’єрності” (!?) в наданні послуг у соціокультурній сфері, потреб урбаністики тощо, а також, у зв’язку з цим, відповідності базової освіти викладачів тим дисциплінам, які вони читають (а читають вони до 15 курсів на кожного через брак студентів, незалежно від будь-якого соціально-демографічного показника, включаючи й гендерний!), та наявності наукових публікацій саме за цими (15) напрямками, зокрема й у комерційних базах Scopus та Web of science (вартість друку у виданнях, включених до них, ніхто не відшкодує); збільшення кількості “вибіркових” дисциплін до трьох на кожен альтернативу навчального плану, а також пандусів у навчальному корпусі, скриньок для побажань і скарг (хоча соціальні мережі, як і громадська думка в регіоні, і чим глибше, тим вона ефективніша, є найкращим “показником” будь-якого рейтингу як викладача, так і закладу загалом), спеціальних кімнат для пеленання дітей у гуртожитках (!?), місць харчування і безлічі іншого, що змінюється, як і потреби населення, щодня, не маючи змоги зосередитися на, власне, підвищенні своєї кваліфікації, навчальному процесі, методиці викладання та навіть спілкуванні зі студентами й колегами, яке витісняється на другий план численними анкетуваннями й однієї, й другої сторін цього процесу. Хоча результат цих опитувань та всього згаданого вище, здається, нікого й не цікавить, забезпечуючи лише марудною роботою співробітників новостворених відділів моніторингу навчального процесу, боротьби з корупцією, працевлаштування, зв’язків із громадськістю та міжнародних контактів, зокрема й студентством тощо. Іншими словами, головним показником ефективності роботи залишається надмірна зайнятість обох сторін освітнього простору й оперативність реагування завідувача кафедри на кожну наступну вказівку. А якщо до цього додати численні розмови про “оптимізацію”, скорочення, “укрупнення”..., то психологічний стан працівників не можна собі навіть уявити. При цьому ніхто й не збирається заперечувати доцільність усіх цих ноу-хау чи підводити під них якусь організаційно-фінансову або хоча б часову базу, зважаючи на можливе “укрупнення”...

Результатом цього є сотні спеціалізацій, запроваджених у вітчизняних ЗВО (і чим далі від центру, тим їх більше), що, на думку керівників регіональної ланки освіти, й мають зробити навчальні заклади привабливими для здобувачів, які, утім, взагалі не викликають інтерес ні в абітурієнтів, ні в їхніх батьків через різне бачення ролі освіти кожною стороною та постійні публікації в мережі найбільш затребуваних заробітчан у Польщі.

Однак ці процеси, які з різним сальдо розголосу охоплюють освітній простір, мають привести до відповідних змін, які, з огляду на ситуацію, що склалася, місцевий рівень самостійно не подолає, незважаючи навіть на автономію закладів вищої освіти, яка також тлумачиться досить обмежено переважною більшістю причетних до вищої школи. І налякане населення (зокрема й керівники усіх рівнів) із законодавчої бази про автономію обирає такі елементарні сегменти, які ні на що не впливають, натомість лише забирають час на мотивацію навіть цих положень.

Тому було б логічним обговорити окреслене коло питань не лише в навчальному закладі, ефекту від якого буде небагато, “розвівши” фахові коледжі чи мережу середньої спеціальної (передвищої) освіти та регіональні (тобто ті, що розташовані в регіоні) ЗВО за різними напрямками, здійснивши відповідні моніторинг та контроль за їхньою діяльністю на предмет виявлення потенціалу займатися задекларованою практикою, оскільки брак абітурієнтів, викликаний непрестижністю освіти у свідомості переважної більшості молодих людей через відсутність кореляції цієї освіти зі статусом її носія, і загрозливі міграційні процеси, обумовлені неможливістю знайти роботу в країні з достойною оплатою, незважаючи навіть на наявність цієї професійної освіти, уже мають тривожні наслідки.

До того ж усі ці експерименти на загал мало стосуються самих студентів, які, маючи “вільний графік” відвідування занять (часто навіть і на I курсі) через працевлаштування, не дуже переймаються окресленими вище експериментами і впевнені, що роботи після завершення ЗВО однак не знайти, тому й ставляться до освіти лише як до форми здобуття диплома місцевого ЗВО, який у майбутньому, можливо, і знадобиться, принаймні вони самостійно зароблять кошти на його оплату, навчившись хоча б цьому.

Та й відповідні професійні компетенції, повертаючись до розгляду проблемного ряду навчального процесу, не можливо лише навести чи переповісти на практичному або лекційному занятті (які проводяться то в режимі он-лайн, то в режимі оф-лайн; то переносяться на невизначений термін у зв'язку з відсутністю довідок про щеплення у викладачів, яких не можливо швидко вивести (тобто замінити) з навчального процесу, та студентів!?). Вони формуються у процесі безпосередньої і постійної творчої діяльності, виходячи виключно з наявного багажу *духовної культури*, якомога більшої і різноаспектної інформації, широких зв'язків із фахівцями чи цікавими (тобто оригінально мислячими) людьми в галузі, шарму, харизми врешті-решт та

безлічі іншого, що й складає привабливість постаті конкретного організатора чи керівника, як і навчального закладу загалом. Тому для ефективного розвитку будь-яких креативних індустрій чи інших подібних активних форм, які, на думку багатьох керівників галузі культури та й вищої школи, зокрема по усій її управлінській вертикалі, мають чи можуть “врятувати” сучасну ситуацію у сфері (культури чи освіти), зробити її конкурентоспроможною, потрібно, на нашу думку, лише єдине: *зупинитися*, критично усвідомивши все *нароблене*, і почати формувати потужне інтелектуальне освітнє, а краще — культурне середовище зі всіма йому необхідними ознаками. Це дасть можливість перетворити заклад вищої освіти чи повернути його до формування лише напрямів здобуття *фундаментальних знань і навичок*, високої духовної культури, соціальної активності, брак якої — основне гальмо сучасних трансформаційних змін, а вже інші, суто *технологічні чинники* швидко з’являться як відгук на пропозицію (забезпечивши роботою іншу категорію населення), тобто результат широкого професійного спілкування, знання регіонального (локального) досвіду, психології сприйняття будь-якої інформації кожною соціально-демографічною групою, технічних форм комунікації чи інших соціально-психологічних сегментів соціуму, а також творчого пошуку, здійсненого групою *однодумців-фахівців* і спрямованого на майбутній результат, який буде належним чином оплачений. І це також є елементом креативних *освітніх* індустрій, мета яких — надати творчу самореалізацію і, відповідно, фінансове самозабезпечення чималій категорії місцевого населення, а головне — стимулювати впевненість у тому, що твоя праця потрібна і вона щось змінює навколо. Адже людина, яка не має всього згаданого вище, не цікава в принципі сучасній громаді, незалежно від місця її розташування і матеріально-технічної бази чи фінансової винагороди за проведений захід. Тобто готувати “універсальних” фахівців, які знатимуть трошки про все і намагатимуться керувати професіоналами, безперспективно. А конкретні навички та компетенції стосовно організації цієї громади чи окремих її членів і пропонування їй тих форм, за допомогою яких вона і зможе продукувати аналогічний алгоритм, ще раз наголосимо, можна буде здобути виключно шляхом неформальної освіти, організатори якої, *набувши інституційних ознак*, також зможуть запропонувати безліч технологій, тобто засобів впливу на духовну “зайнятність” населення. Тому *структурування та налагодження системи* — єдиний шлях для (чи до) будь-яких змін.

Чимало видатних особистостей, як відомо, мали низку вад у фізіологічному здоров’ї чи зовнішньому вигляді, спілкуванні та іншому, що, на думку сучасного ханжі, мало б відштовхувати соціум від цих постатей. Однак вони випромінювали потужну хвилю духовної енергії, яка й “перекривала”, тобто ліквідувала на рівні сприйняття усі ці так звані недоліки і робила таку особистість центром спілкування, тяжіння навколо тієї справи, якою вона займалася. Історія культури дає нам безліч таких прикладів!

Отже, відродження і підтримка високого статусу вищої школи, як і освіти загалом у соціумі, який формується виключно прагматичними чинниками, принаймні сьогодні, — реальний шлях до зміни ситуації в країні за будь-якими напрямками.

Надійшла до редакції 15.02.2022

Sergii Vytkalov, Volodymyr Vytkalov. *Field of Culture and Higher Education: Searching for Interaction in the Conditions of Transformation (polemical notes)*

There are a number of problems in the organization of modern socio-cultural practice in the field and provide suggestions for the role of higher education in this process, in particular, emphasis on training a specialist with basic education, broad worldview, accumulate any information around you. Emphasis is placed on the need to legislate the role of non-formal education, which can help solve many of the identified problems.

Key words: *transformational processes in society, higher school, non-formal education, problem series.*

CONTENTS

THE PRESS SERVICE OF THE MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE INFORMS	3
MODERN EDUCATIONAL TECHNOLOGY	
Tetiana Dyman. Current Problems of Hybrid Learning in the Higher Education System.....	7
Sergii Kolotukha, Nataliia Gvozdej. Prospects for the Development of Distance Learning when Offering Economic Disciplines	19
Liudmyla Medvid. Innovative Activities of a Teacher in a Higher Education Institution	26
VISITING CARD	
Olena Shust. Bila Tserkva National Agrarian University.....	47
WELCOME TO THE DISCUSSION	
Petro Masliak. National Idea and Political Geography.....	50
Valerii Shvets. Beginning. An Alternative View of World War II	58
Sergii Vytkaiov, Volodymyr Vytkaiov. Field of Culture and Higher Education: searching for Interaction in the Conditions of Transformation.....	69
SPECIAL EDUCATION	
Maria Klepar, Oleksandra Sagajdak. Conceptual Objective for Formation of the Future Specialist-Internationalist through the Prism of Experience of Preparation of Diplomatic Personnel at the Beginning of the 21st century	76
Yaroslav Kravchenko. The Modern Problems in the System of Formation of Professional Competences During the Training of Graphic Designers in Ukraine	84
Oxana Voznyak. Integration of Chemical Nomenclature, Classifications of Inorganic Compounds and English Terminology and Constructions in Informal Education with the Use of the Basic Schemes.....	93
Higher Education and Science: the Survey of Periodicals.....	114

Founder — The Ministry of education and science of Ukraine.

Publisher — Znannia Publishing Ltd.

Editorial Board: Kazymyr Levkivskyi, Kali Abdiev, Viktor Andrushchenko, Viktor Bazylevych, Volodymyr Bondar, Leonid Huberskyi, Roman Dodonov, Mykola Yevtukh, Taiana-Lidiia Deorditsa, Tetiana Kolomoets, Anatolii Konverskyi, Vasyl Kremen, Anatolii Kuzminskyi, Vasyl Kusherets, Ivan Nadolnyi, Ivan Prokopenko, Vasyl Tatsiy, Oleksandr Tymoshchuk, Olena Shevniuk, Valentyn Shcherbyna.

Редакційна колегія: Казимир Левківський (кандидат історичних наук, професор) — головний редактор, Калі Абдієв (доктор педагогічних наук, професор), Віктор Андрущенко (доктор філософських наук, професор, член-кор. НАН України), Віктор Базилевич (доктор економічних наук, професор, член-кор. НАН України), Володимир Бондар (доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України), Леонід Губерський (доктор філософських наук, професор, академік НАН України), Таяна-Лідія Деордіца (доктор педагогічних наук), Роман Додонов (доктор філософських наук, професор), Микола Євтух (доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України), Тетяна Коломoeць (доктор юридичних наук, професор), Анатолій Конверський (доктор філософських наук, професор, академік НАН України), Василь Кремень (доктор філософських наук, професор, академік НАН України), Анатолій Кузьмінський (доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України), Василь Кушерець (доктор філософських наук, професор, член-кор. НАПН України), Іван Надольний (доктор філософських наук, професор), Іван Прокопенко (доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України), Василь Тацій (доктор юридичних наук, професор, академік НАН України), Олена Шевнюк (доктор педагогічних наук, професор), Валентин Щербина (доктор юридичних наук, професор).